

בארות המים

סוכה

ג' ע"א

זקוף והכא במיסב ויל"ד) ואילו לשון רש"י (ד) שיעור הכשר סוכה קטנה שצעה טפחים ומשהו דהיינו ראשו ורוצו ושלחנו עכ"ל, ונראה דסבירא ליה לרש"י דליכא שיעור לשולחן אלא הוי משהו (ודלא כהראשונים דשיעור שולחנו טפח) וכיון דשיעור ראשו ורוצו היינו ז' טפחים שיעור ראשו ורוצו ושלחנו היינו ז' טפחים ומשהו, ולפ"ז פלוגתא ד"ש וצ"ה אינה אלא האם סגי בז' טפחים מלומלמין או דבעינן ז' טפחים ומשהו [ואולי הך משהו לאו היינו משהו מממש].

אך לכאורה קשה דצ"ד נראה דשיעור סוכה שצעה טפחים ולא נזכר משהו, וכן לשון רש"י גופיה צ"ד (ז א ד"ה עושה, יט א ד"ה והא ד"ה מהו, כט א ד"ה סוכה קטנה) ונראה לרש"י אה"נ סגי בשצעה טפחים ומשהו על שצעה טפחים, דלשולחנו סגי בצ"ד אחד, וכדעמדו האחרו' וכנ"ל, ולהכי צ"ד נזכר ז' טפחים [אך יעוין צלשון רש"י (י ז ד"ה ומן הד) ממעטין לה משיעור ז' טפחים דהא אינה מחזקת ראשו ורוצו שולחנו (והראצ"ן סי' תרטו והאו"ז סי' רפי נקטי התם שצעה ומשהו) ויעוין עוד צלשון רש"י (טז א ד"ה אלא) ולכאו' צ"ל דלא נחית לדקדק להזכיר הך משהו^א].

אך לשון הראצ"ה (סי' תקנח) מחזקת ראשו ורוצו ושלחנו והוא שיעור שצעה טפחים ומשהו באורך וצרוח עכ"ל, ומשמע דבעינן שצעה ומשהו בין באורך ובין צרוח.

אולם יעוין צלשון רש"י (טז ז) וכי אמרינן לצוד איכא דופן שצעה וזה משך סוכה קטנה כדי ראשו ורוצו עכ"ל, ומדנקיט רש"י הכא כדי ראשו ורוצו ולא נקיט כדי ראשו ורוצו ושלחנו, משמע קצת דס"ל דכל הנך דוכתי דנזכר שצעה טפחים צאמת הוי כצית הלל דשיעור סוכה קטנה כדי ראשו ורוצו ולא צעי שולחנו וכדס"ד בסוגין למיפסק כצ"ה, וסבירא ליה לרש"י דהנך אמוראי צאמת נקטי הלכתא כצית הלל [ודעת הר"י^א (בסוגין) וכמה ראשונים (יעוין להלן) דלאצ"י דמוקי לצית שמאי צשיטה דסבירי סוכת דירת קבע צעינן לית הלכתא

אמר רב שמואל בר יצחק הלכה צריכה שתהא מחזקת ראשו ורוצו ושלחנו - ומבואר לקמן (טז ז) דשיעור סוכה קטנה שצעה טפחים וכן מבואר צ"ד במכילתין (ז א, טז א) וביארו הראשונים, דמקום ישיבת האדם הוי אמנה, דגברא צאמתא יתיב כדמסקינן לקמן (ח א) וטפח לשולחנו כדאיתא בירושלמי (פ"ב ה"ה) לא סוף דבר שולחנו אלא אפילו כדי שולחנו כמה הוא כדי שולחנו טפח (ויעו"ש צפני"מ) ונראה מדברי הגמ' (ז א) דבעינן שיעורא דשצעה על שצעה, וכן מבואר להדיא בדברי הר"י^א (יג א מדפה"ר) והרמב"ם (פ"ד מסוכה ה"א) והרא"ש (ס"א) ושאר כל הראשונים.

ועמדו האחרו', דלכאורה לראשו ורוצו שולחנו סגי בשצעה טפחים על ששה טפחים ואמאי צעינן שצעה על שצעה [והפנ"י ז"ד מסבירא לור"ד הראשונים דצאמת סגי בז' על ו'] וכתבו האחרו' דבעינן דיוכל לישב בכל מקום ומקום, דרק בזה חשיבא דירה, א"נ דצהסיבה ראשו ורוצו הוי שצעה טפחים.

שיטת רש"י - לשון רש"י (ד א ד"ה על פני) דשיעור סוכה שצעה טפחים ומשהו (והעתיקוהו הריב"ן והראמ"ה שם והאו"ז סי' רפז) וכ"ה צרש"י (ז ד ד"ה וצנה) וכ"ה צמוס' (ז א ד"ה עושה ויעו"ש צרש"י) וכ"ה צפי' הריב"ן צ"ד (יז ז, יט א) וכ"ה בדברי הראצ"ה צ"ד (סי' תקנח, תרטו, תריט, תרכה) וכ"ה צמ"ק מלוריק (סי' צב) ויעוין במהרש"א (ד א) דתמה ע"ד רש"י דמנא ליה הך משהו, והא בגמ' איתא שצעה טפחים, וכבר עמד ע"ד רש"י צספר המאורות לקמן צפרק הישן (כה א) וז"ל וכמה כדי ראשו ורוצו ושלחנו, שצעה טפחים על שצעה טפחים, וכן פסק ה"ר משה, ורש"י כתב שצעה טפחים ומשהו ולריק עיון עכ"ל, ויעוין צפנ"י וביד דוד (ד א) וצפמ"ג (סי' תרלג משצ"ז סק"ה).

ובס' פני שלמה (ד א) ביאר דברי רש"י, דהרי לשון רש"י צסוגין (ד"ה ור' יהודה) דשיעור ראשו ורוצו אמרינן לקמן דאינו אלא שצעה עכ"ל, ומשמע צפשוטו ז' טפחים היינו ראשו ורוצו לחוד צלא שולחנו (והא דאמרינן ח א גברא צאמתא יתיב י"ל דהיינו

^א ויתכן דב' מהדורות הן צרש"י, כיון דממוס' (ז א) נראה דגרסי בדברי רש"י התם נמי משהו, וכן הריב"ן והאו"ז מעתיקי רש"י העתיקו משהו גם צשאר דוכתי (ויש שזידדו דהפירוש המיוחס לריב"ן הוא מהדור"ק צרש"י).

כוותיהו, ואנן דקי"ל כזית שמאי סברינן דטעמא דזית שמאי
לאו משום דזעו דירת קצע] ודוחק.

פלוגתת הראשונים היאך קי"ל בסוכה גדולה - מבואר
בסוגין דבסוכה קטנה קי"ל כזית שמאי דזעינן
שתהא מחזקת כדי ראשו רוצו ושולחנו, אולם לא נתבאר בדברי
הגמ' להדיא היאך הדין בפלוגתייהו בסוכה גדולה אי גזרינן
שמא ימשך אחר שולחנו, שיטת התוס' (וע' מהרש"א) ודעמייהו
(הרא"ש ובעה"מ וכ"ד הרי"ך גיארות ובעל העיטור ורז נחשון גאון)
דתרי פלוגתות חלוקות נינהו, דבסוכה קטנה פליגי בעיקר
שיעור הסוכה מדאורייתא, אי זעינן שתהא מחזקת גם כדי
שולחנו, ובזה לחוד קי"ל כזית שמאי, אך לענין סוכה גדולה
דפליגי בגזירה הדרינן לכללא דקי"ל כזית הלל.

אולם שיטת הרי"ף לקמן בפ"ב (כח א, יג א מדפה"ר) והרמב"ם
(פ"ו מסוכה ה"ח) ורבינו חננאל והרבה הראשונים (הרי"ד,
הרמב"ן במלחמות הריטב"א והר"ן) דקי"ל כזית שמאי זין בסוכה
קטנה וזין בסוכה גדולה, וכח הרי"ף (לק' שס) ד'חד טעמא
נינהו' וכיון דבסוכה קטנה הלכתא כוותיה ע"כ אף דבסוכה
גדולה הלכתא כוותיהו.

ולקמן (ו, ז, ד א מדפה"ר) אהא דמני אביי לזית שמאי בשיטה
דתנאי דסברי סוכה דירת קצע זעינן, כתב הרי"ף
דאע"ג דקי"ל דאין הלכה בשיטה, הכא קי"ל כזית שמאי, דאנן
סברינן דטעמא דזית שמאי לאו משום דסוכה דירת קצע זעינן,
אלא משום גזירה שמא ימשך אחר שולחנו יעו"ש [ובדברי הר"ן
(יג א מדפה"ר) מבואר דאף אי בסוכה קטנה נמי פליגי בגזירה,
מ"מ יתכן דדוקא זיה קי"ל כזית שמאי, ומשום דבסוכה קטנה
איכא חששא טפי שמא ימשך כיון דלא מני למשוך שולחנו אללו
יעו"ש].

ומצינו כמה שיטות צביאור שיטת הרי"ף, דהנה ריהטת דברי
הרי"ף דאף בסוכה קטנה ליכא פסול כלל בעצם
הסוכה, דבעצם שיעור הכשר סוכה לא פליגי זית שמאי ומודו
דסגי צראשו ורוצו, וכל פסולה הוי רק משום גזירה שמא ימשך
אחר שולחנו, וכן נראה מדברי הרא"ש בשיטת הרי"ף, ותמה
הרא"ש וז"ל כן משמע הלשון זריכה שתהא מחזקת ומיירי שהוא
ושולחנו בתוך הסוכה ולא שייך הכא טעמא שמא ימשך אללא
בשיעור הכשר סוכה קא מיפליגי כו' אללא הרז אלפסי סבר דחד

טעמא לתרוייהו ובשניהם פסק כז"ש ואין דבריו נראים
דלישנא שתהא מחזקת לא משמע הכי עכ"ל, והרא"ה הוכיח
עוד מלישנא דפוסלין [וז"ל טעמא דזית שמאי בסוכה קטנה
לאו משום שמא ימשך, אללא משום דלא חזיא לדירה כלל והכי
מוכח לישנא דפוסלין כו' עכ"ל יעו"ש].

ומשמע מדברי הרא"ש דנקט דעת הרי"ף, הא דפסלי זית
שמאי בסוכה קטנה מיירי דוקא בגוונא דאיכא חששא
דשמא ימשך, וכגון דשולחנו חוץ לסוכה, או אף דלית ליה שולחן
כלל שמא יביא שולחן ויניחנו חוץ לסוכה (יעוין ז' הרמב"ן
במלחמות) או שמא ימשך לזיתו מתוך זרות המקום (כמ"ש
המאירי) אך היכא דדחק שולחנו בתוך הסוכה (כמ"ש הקרבן
נתנאל) וכיו"צ דליכא חששא דשמא ימשך, יוצא ידי חובתו, והא
דאמרינן דפליגי בתרתי, מבואר צראשונים (במלחמות בסו"ד
ובר"ן) דבסוכה קטנה איכא למיגזר טפי, ומשום דבסוכה גדולה
מני למשוך שולחנו אללו משא"כ בסוכה קטנה, אללא דתמה
הרא"ש דלישנא ד'זריכה שתהא מחזקת כדי ראשו ורוצו
ושולחנו' וכן 'שאינה מחזקת אללא ראשו ורוצו בלבד' לא משמע
כן, אללא פליגי בעיקר שיעור הכשר סוכה.

אך הרמב"ן במלחמות כתב וז"ל טעמא דז"ש בסוכה קטנה נמי
משום הכי הוא משום שמא יביא שולחן וימשך אחריו, וכל
שכן הוא דכיון שאין לו מקום בסוכתו להניח בו שולחנו פסולה
שאם מניחו בחוץ לה ימשך אחר שולחנו אפי' לישן ולשנן ולטייל
בה או לאכול ופתו זידו פסולה שכל שאינה ראויה לאכילה
כדרכה ולכל מילי דסוכה אינה סוכה והא דפליגי בתרתי גדולה
להודיעך כחן דז"ש קטנה להודיעך כחן דז"ה ומיהו תרוייהו
משום שמא ימשך עכ"ל.

ומדברי הרמב"ן נראה להדיא לכאורה דמודה דאף סוכה
קטנה אינה פסולה אללא מדרבנן, דהרי סיים דלא
הוזכרו לחלוק בשתייהן אללא להודיעך כחן דזית שמאי דאף
בגדולה גזרי ולהודיעך כחן דזית הלל דאף בקטנה לא גזרי,
אלמא דחדא פלוגתא הוא ממש², אללא דהוסיף הרמב"ן, דכיון
דכשיושב כדרכו ששולחנו חוץ לסוכה אינו יוצא ידי חובתו
מדרבנן, שוב פסולה הך סוכה בכל גווני, ואף לישן ולטייל בה,
ומשום דכל סוכה שאינה ראויה לכל ענייני דירה פסולה לגמרי
[וכשיטת המרדכי (סי' תשמ) דכל שאין יכול לעשות בה כל זריכו

² וכן בסו"ד הרמב"ן הביא 'שיש מתלמידי רבינו מערערים על מה שכתב וז"ל צפ' הישן דהלכה כז"ש בתרוייהו בגדולה ובקטנה ואומרים דאע"ג דקי"ל
כז"ש בסוכה קטנה משום דשכיח למיגזר שמא ימשך אחר שולחנו מאחר שאין מקום בסוכה שימשוך את שולחנו לו אללא בסוכה גדולה כז"ה קי"ל ולא
גזרינן שמא ימשך אחר שולחנו אללא שולחנו הוא מושך לו', ודחה הרמב"ן 'שאין הכרעתנו מכרעת במחלוקתו של ז"ש וז"ה הואיל ולא מצינו בגמ' מי
שפריש זין זו לזו אף על פי שנחלקו בשתייהן להודיעך כחן הרי גילו דעתם שאין מפרישין ביניהם ואין לפסול זו ולהכשיר זו אללא או שתייהן פסולות או
שתייהן כשרות', ומבואר להדיא דאחר דנחלקו בשתייהן תרוייהו חד טעמא נינהו ממש משום גזירה.

סוכה סמוכה לסוכה גדולה או דאיכא פסל דל"ש חששא דשמא ימשך, אף כזר העיר שם דסתימת הפוסקים אינה כן).

והנה ריהטת לשון הרי"ף לאו טעמייהו דב"ש משום דבעינן דירת קבע אלא טעמייהו משום דגזרינן שמא ימשך אחר שולחנו, דאנן אזלינן דלא כאציי דמפרש טעמא משום דסוכה דירת קבע בעינן, וכ"כ הריטב"א דדרך הא', אף בדרך הב' כתב הריטב"א וז"ל ומאי דקאמר דטעמא דבית שמאי דבעו דירת קבע היינו דירה הראויה להיות בה קבע שאין לחוש שמא ימשך ממנה אחר שלחנו וחד טעמא הוא עם מאי דאמר רבא גזירה שמא ימשך אלא ששינה בלשונו עכ"ל.

ויעוין בערוך לנר ובחזון יחזקאל (פ"א ה"א) דביארו כן אף בשיטת הרי"ף גופיה, דכל דחיישינן שמא ימשך חסר בעצם השם דירה, ומה"ט פסולה מדאורייתא, וכ"כ החזו"א (סי' קנ"ג) דמודה הרי"ף דהיא פסולה מן התורה כיון דהוא עלול להמשך אחר שולחנו לאו דירה היא, ונקט כן בדעת הרמב"ן במלחמות יעו"ש, ויעוין עוד בשעה"ל (סי' תל"ד סק"ז) דמשמע מלשון המלחמות מדאורייתא אינו יולא בסוכה שמחזקת רק ראשו ורובו יעו"ש.

והנה הערוך לנר והחזון יחזקאל הוסיפו דאף בסוכה גדולה לא ילא ידי חובתו מדאורייתא מהאי טעמא, דמלבד דבעינן שם דירה בחפצא, בעינן דהגבירא ידור בדרך דירה, וכשישב באופן עלול להמשך אחר שולחנו חסר במעשה הדירה, וכתב החזון יחזקאל דהוא בכלל הא דדירת קבע בעינן, דאיכלל בזה נמי דבעינן דהגבירא ידור באופן קבע יעו"ש, ויעוין להלן בהע' מד' הרי"ף גיאות [ובחזון יחזקאל שם נקט דלדידן אף בסוכה קטנה, יסוד הפסול הוא רק במעשה הישיבה של הגבירא, והא דפסולה אף לשינה ושאר דברים היינו רק מכח כלל דהמרדכי דסוכה דלא חזיא לכל מילי דסוכה לאו סוכה היא כלל (ע' להלן) אף בגוף הסוכה לא בעינן דתהא דירת קבע כלל] ולדרך זו לישנא דגזירה לאו היינו גזירה דרבנן אלא לחששא דשמא ימשך קרי גזירה אף דמכח הך חששא חסר בעצם שם מעשה הדירה מדאורייתא.

אכילה ושתיה ושינה לא הויא סוכה דלא הויא כעין דירה² ויעוין עוד להלן בסמוך בדברי הרמב"ן.

בגדר הפסול - בפשוטו משמע דאף לשיטת הרמב"ן בדעת הרי"ף, דסוכה קטנה פסולה בכל גווי, דכיון דלא חזיא לאכול בה כדרכה ע"ג שולחן, שוב פסולה לכל מילי, מ"מ כל יסוד הדין הוי גזירה בעלמא שמא ימשך, ולפ"ז בגוונא דמאי לאכול בה ע"ג שולחן וליכא חששא דשמא ימשך כלל, לכאורה תהא כשרה אף דלית בה שיעור ז' טפחים.

ובן נקט הגרע"א (במשניות ספ"ב) בשיטת הרי"ף וז"ל ונראה לי דבסוכה קטנה סמוך לסוכה גדולה וראשו ורובו בסוכה קטנה שאינו ז' על ז' ושולחנו בסוכה גדולה בזה הרי"ף לקולא ותוס' לחומרא, דלהרי"ף ילא דלא שייך למגזר שמא ימשך דהא גם שולחנו בתוך סוכה כשירה, ולתוס' פסולה עכ"ל.

אולם האחרו' (יעוין בבית הלוי שם ועוד) תמהו דכ"ד מוכח לכאורה דבעינן דוקא שיעורא דזע"ז, דלקמן (ו' א) גבי סוכה העשויה כמבוי קי"ל כריב"ל דעושה לו פס ארבעה ומשהו ומעמידו בפחות משלשה סמוך לדופן וכל פחות משלשה סמוך לדופן כלבוד דמי, והרי התם לא שייך כלל חששא דשמא ימשך, דאף הסכך הנמשך אחר הדופן כשר (דל"ג מפסל היוצא מן הסוכה) ואעפ"כ בעינן דוקא שיעור דופן ז' טפחים [ויעו"ש דנהי דיי"ל דבעינן דוקא פס ארבעה דחשיב וכמבואר בראשונים (לק' טז ב) יעו"ש אף אמאי בעינן הך משהו] ויעוין עוד בחזו"א (סי' קנ"ג).

וכתב הבית הלוי דע"כ אף להרי"ף משום חששא דשמא ימשך תיקנו דשיעור משך סוכה שצעה טפחים, וכל דאינה ז' טפחים פסולה מדרבנן משום חסרון שיעור, ואף בגוונא דליכא חששא דשמא ימשך יעו"ש, וכ"כ באצ"ע עזרי (פ"ו מסוכה ה"ח).

והוסיף האצ"ע עזרי דה"ה לאידך גיסא, היכא דאיכא שיעור זע"ז לא פסלו אף היכא דשייך טעם הגזירה, דהא בסוכה קטנה ויש בה אויר פחות משלושה כשרה אף דאין ישנים תחת האויר (והבית הלוי שם נדחק בדאמת לא הכשירו אלא בגוונא דהך

² ומריש דברי הרמב"ן משמע דכשאוכל ופתו בידו פסולה משום חששא דשמא יביא שולחן וימשך אחריו, אף מסו"ד נראה דהוסיף טעמא אחרתא בזה, דאף את"ל דבכה"ג ליכא חששא דשמא ימשך, מ"מ פסולה, דכיון דהך סוכה אינה ראויה לאכול בה ע"ג שולחן, ממילא פסולה לכל מילי, ומ"מ הך פסולא נמי הוי מדרבנן גרידא, דמה"ת דלא חיישינן שמא ימשך, שפיר ראויה לאכול בה ע"ג שולחן הנחון חוץ לסוכה.

³ משמע מדברי הגרע"א, דנקיט בפשיטות דאדם שראשו בסוכה אחת וגופו בסוכה אחרת שפיר מקיים מצות סוכה, אף דב' הסוכות חלוקות זו מזו, אף מסבירא יל"ד (וכמדומה דעמדו בזה) דהא מצות סוכה הויא לדור בסוכה, והכא אינו דר לא בסוכה זו ולא בסוכה זו [ולר"א דאין יולאין מסוכה לסוכה, פשיטא לכאור' דלא מצי לקבוע תחילת ישיבתו ב' סוכות, ונראה דעד כאן לא פליגי רבנן אלא דסבירי דאף דתחילה קבע דירתו בסוכה זו, מצי לחזור ולקבוע דירתו בסוכה אחרת, אף הכא אינו דר לא בסוכה זו ולא בסוכה זו] מיהו למשנת"ל דדון במקו"א, דיתכן דהאוכל בשוק לא הוי ציטול עשה דסוכה, דדוקא כשאוכל בבית אחר הרי זה סותר לקביעות דירתו בסוכה, משא"כ באוכל בשוק דלא שייך ביה קביעות דירה, ולפ"ז יל"ד דה"ה בגוונא דחזיו בסוכה זו וחזיו בסוכה זו, דכיון דאין כאן קביעות דירה באחת מן הסוכות, ל"ה סתירה למצות סוכה, אף דאינו מקיים בזה עשה דסוכה.

וכתב החכ"ס דעפ"ז אזדא לה הוכחת התרומת הדשן (סי' נב) דמי שאינו יכול לישן צפישוט ידיו ורגליו לא חשיב מנטער וחי"ב לישן צסוכה וקמוכה לה משיעור סוכה דהוא ז' טפחים ומדצרי המרדכי, וכתב החכ"ס דצאמת הדבר תמוה מאוד דהחוש מוכיח דאין לך זעב גדול מזה, ונהי דלכתחלה אין לו לעשות סוכה צענין זה דיהיה מנטער ופטור מן הסוכה אך אם הוא ציוס טוב וכבר נעשה או שאין לו מקום לסוכה אחרת גדולה אינו חייב להנטער ולישן צסוכה צלי פישוט ידיו ורגליו כדרכו כל השנה.

ועמדו האחרו' (יעוין צצית הלוי שם ובחזו"א שם, וכבר רמז לזה צצהגר"א סי' תרמ"ס ד) דמדצרי הרמב"ן צסוגין מצואר לכאורה כדצרי המרדכי ודלא כדצרי החכם צבי, ויעוין צצבי עזרי (פ"ו מסוכה ה"ב) דדן לחלק, דהכא גרע דעצם הסוכה לא חזיא, משא"כ היכא דעצם הסוכה חזיא אלא דהגברא מנטער צדבר אחד, והוסיף שם דאף צסוכה קטנה דלא מצי לישן בה צפישוט ידים ורגלים, י"ל דנהי דאדם המנטער צזה פטור משום כעין תדורו, מ"מ לא חסר צעצם השם דירה כלפי שינה יעו"ש.

בדברי אב"י - לקמן (ז) צ אמר אב"י אמר רבי כו' וצית שמאי כו' כולהו צצירא להו סוכה דירת קצע צענין רבי דתניא רבי אומר כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות פסולה כו' צית שמאי דתנן מי שהיה ראשו ורובו צסוכה ושולחנו צתוך הצית צית שמאי פוסלין וצית הלל מכשירין כו', ועמדו הראשונים דמדצרי אב"י משמע דטעמא דצית שמאי משום דלא הו"א דירת קצע, וצסוגין מצואר דטעמייהו משום גזירה דשמא ימשך.

ועוד עמדו הראשונים, דהא אטן קי"ל דסוכה דירת עראי, ועוד דקי"ל דלית הלכתא כשיטה, והיאך פסקינן הכא כצית שמאי, ואף לשיטת תוס' ודעמייהו דצסוכה גדולה לא קי"ל כצ"ש, אך צפשוטו דצרי אב"י קיימי צסוכה קטנה, דצזה שייך טעמא דדירת קצע!

אולם צריטצ"א (כה א) מצואר להדיא דצסוכה גדולה ודאי דהוי גזירה דרבנן צעלמא, ומכא זה דחק דהא דתנן לא קיימת מצות סוכה מימך לאו דוקא הוא ולא קיימת מצות סוכה כראוי כרצון חכמים קאמר, וכ"כ הר"ן שם (יב צמדפה"ר) ויעוין צערל"ן דחק דהתם איזל הריטצ"א כשיטת בעל המאור צסוגין, אך הוא דחוק טובא, דהא צסוגין הכריע הריטצ"א לדינא שאין לנו לזוז ממנה שפסק הרי"ף שקבלתן של גאונים ז"ל תורה היא!

ומסתימת דצרי החזו"א נראה לכאורה דצסוכה גדולה מודה דהוי מדרבנן צעלמא וכן מצואר דצצרי השעה"ס הנ"ל, ולכא' לפ"ז נמצא דמש"כ הרי"ף דתרוויהו חד טעמא נינהו, לאו דוקא דהוי חד טעמא ממש, אלא דיסודם אחד משום שמא ימשך.

אך לכא' מכל דצרי הרמב"ן צמלחמות נראה לכאורה דהוי חד טעמא ממש משום גזירה¹, וצפשוטו כוונת הרמב"ן דאחר דמדרבנן אסרו לאכול כדרכו עם שולחן המונח חוץ לסוכה שמא ימשך, ממילא הך סוכה לא חזיא לדירה, כיון דמדרבנן דלא חזיא לאכילה עם שולחן [ואף דלענין סוכה שאין ראויה לשצעה קי"ל כצבי מאיר (כג א) דכל דחזיא מדאורייתא שפיר חשיבא ראויה לשצעה ואף מדרבנן, וי"ל].

בענין סוכה שאינה ראויה לכל מיילי דסוכה - כתב המרדכי (סי' תשמ) וז"ל עשאה מתחלה צמקום הראוי להנטער צאכילתו או צשתייתו או צשינה כגון שירא מגנבים ומלסטים לא מיבעיא דלא מיפטר בה אלא אפילו אין סכנה צאכילה ושתיה אלא צשינה לא יא"ח כלל אפילו צאכילה דהא כעין דירה צענין כיון שאין יכול לעשות בה כל צרכיו אכילה ושתיה ושינה צלא זעב מתחלה לא הו"א סוכה כיון דלצעוריה קיימא עכ"ל, וצתשו' חכם צבי (סי' נד) השיג ע"ד המרדכי וכתב וז"ל אינו נראה לי כלל דתצבו כעין תדורו לאו על אופן הסוכה קאי צאיזה ענין תהיה עשויה אלא על אופן הישיבה צאיזה ענין תהא ועל זה קאמר דתהא כעין דירה, והא"נ דאם עושה צ' סוכות האחת לאכילה והשנייה לשינה אף שאותה של אכילה אינה ראויה לשינה מ"מ נפיק בה ידי חובת אכילה עכ"ל.

¹ ויעוין דצצרי הרמב"ן צסו"ד וז"ל יש מתלמידי רבינו מערערים על מה שכתב וז"ל צפ' הישן דהלכה כצ"ש צתרווייהו צגדולה וצקטנה ואומרים דאע"ג דקי"ל כצ"ש צסוכה קטנה משום דשכיח למיגור שמא ימשך אחר שלחנו מצואר שאין מקום צסוכה שימשוך את שלחנו לו אצל צסוכה גדולה כצ"ה קי"ל ולא גזרינן שמא ימשך אחר שלחנו אלא שלחנו הוא מושך לו, אצל גדולי הגאונים כך פסקו כדצרי רבינו ז"ל ולא חילקו בין גדולה לקטנה, שאין הכרעתנו מכרעת צמחלוקתן של צ"ש וצ"ה הואיל ולא מצינו בגמ' מי שהפריש צין זו לזו, אף על פי שנחלקו צשתייהו להודיעך כחן הרי גילו דעתם שאין מפרישין צייניהם ואין לפסול זו ולהכשיר זו אלא או שתייהן פסולות או שתייהן כשרות עכ"ל, וריהטת הדברים משמע להדיא דתרוויהו הוו גזירה צעלמא שמא ימשך, ואחר דאיפליגו צתרוויהו אמרינן דתרוויהו חד טעמא ממש הוא משום גזירה צעלמא, אלא דממילא צסוכה קטנה פסולה לגמרי כיון דמכא הגזירה לא חזיא לאכילה כדרכה [ולדצרי החזו"א ז"ל לכאורה דהנידון אי חיישינן שמא ימשך לענין לצטל שם דירה והנידון אי חיישינן שמא ימשך לענין גזירה דרבנן שוין, והוא מחודש].

² והרי"ן גיאות כתב וז"ל ורובא דרשותא צצרי דהלכתא כצית שמאי צהני תרתי צין צסכה גדולה צין צסכה קטנה כו' ואף אנו היינו סוברין כך עד שנחגלה לנו דצשני דברים נחלקו צ"ש וצ"ה אחד צסוכה גדולה ואחד צסוכה קטנה וצקטנה הוא דעמדה הלכה כמותן דאמרינן הלכתא צריכה

שוין ממש, לא הוי בכלל שיטה, אך הרמב"ן במלחמות דחה דאף
צכהאי גוונא מקריא שיטה ולית הלכתא כוותה יעו"ש.

תד"ה דאמר לך, היכא דב"ה מחמירים מדרבנן וב"ש
מוקמי לה אדאורייתא ולא גזרינן אם עשה כדברי
ב"ש לא יצא ידי חובתו אפי' דאורייתא כדאשכחן לב"ש
היכא דיתבי אפיתחא דמטלתא דגזרי שמא ימשך אחר
שולחנו וקאמרי לא קיימת מצות סוכה מימך דאפי'
מדאורייתא לא קיים - מבואר מדברי תוס', דאחר דגזרו
חכמים דאסור לישב בסוכה ושולחנו בתוך הבית, אף
מדאורייתא לא קיים מצות סוכה¹, וכמו"כ בקורא קריאת שמע
והטה כדברי בית שמאי, כיון דאסור לעשות כן, אף מדאורייתא
לא נפיק.

ולשוון הרמב"ם (פ"ו מסוכה ה"ח) מי שהיה ראשו ורובו בסוכה
ושולחנו בתוך ביתו או חוץ לסוכה ואכל הרי זה אסור
וכאלו לא אכל בסוכה עד שיהיה שולחנו בתוך הסוכה, גזרה
שמה ימשך אחר שולחנו, ואפילו בסוכה גדולה עכ"ל,
ומדהוסיף הרמב"ם 'וכאילו לא אכל בסוכה' מבואר דלאו
איסור דרבנן גרידא עבר בזה, אלא דחסר בעיקר מצות סוכה,
אולם ליכא הכרח דלא קיים מצות סוכה אף מדאורייתא, ויתכן
דכוונתו רק דמדרבנן גזר הדין דלא קיים כלל מצות סוכה,
ונפק"מ באכל כזית דלילה הראשון כששולחנו חוץ לסוכה, דאי
הוי איסור דרבנן בעלמא, אין צריך לחזור ולאכול, אך כיון
דמדרבנן גזר הדין דלא קיים מצות סוכה כלל, מחויב מדרבנן
לחזור ולאכול, אף דמה"ת יצא ידי חובתו.

ויעוין עוד ברבינו יונה (ברכות א' מדפה"ר) וז"ל בין חכמים בין
רבן גמליאל כולהו מודו דלכתחלה צריך לקרותה מיד
בצאת הכוכבים כו' ופלוגתייהו לא הוי אלא דדיעבד חכמים
סבירא להו דאפילו דדיעבד אינו יוצא אלא עד חצות משום סייג
ור"ג ס"ל דדיעבד יוצא כל הלילה עכ"ל, ולפ"ר כוונתו
דלחכמים דדיעבד לא נפיק ידי חובה אף מדאורייתא.

שתהא מחזקת כדי ראשו ורובו ושולחנו אצל בסוכה גדולה לא נפקה הלכה כמותן אלא הלכה כמותן אלא כבית הלל
עכ"ל, ומבואר בדבריו דדברי אביי דטעמא דבית שמאי משום דסוכה דירת קבע צעין הוי דוקא בסוכה גדולה ולא בסוכה קטנה, וכוונתו דבסוכה קטנה
אף דירת עראי לא הוי (ויעוין להלן מד' ש"ר) אך צ"ב היאך תליא גזירה דשמא ימשך דסוכה גדולה בפלוגתא דדירת קבע, ויעוין לעיל ד' הערל"ג והחזון
יחזקאל בשיטת הר"י, דכל דאיכא חשש דשמא ימשך חסר במעשה הדירה של הגזרא, וביאר החזון יחזקאל דצעין דיורי קבע של הגזרא.

¹ החזון יחזקאל (פ"א ה"א) כתב דאין כוונת צעה"מ רק דאינו שוין ממש מה חשיב קבע (כתוס' ז' ב) אלא דתרי דיני איכא בקבע, האחד בגוף הדירה, והצ'
במעשה הדירין של הגזרא, ונהי דלא קי"ל דצעין דירת קבע בגוף הדירה, אך צעין עכ"פ דמעשה הדירין יהא בקבע, ולזה ע"כ צעין שתהא
מחזקת כדי ראשו ורובו ושולחנו יעו"ש, אך יעו"ש בכל לשון צעה"מ.

² ויעוין בזמנ"ח (מ' שכה) דנקט דהאוכל בסוכה דמצוה הבאה בעבירה, נהי דלא קיים מצוה, אך לא חשיב ציטול מצוה כאוכל חוץ לסוכה, וכן דנו באוכל
בסוכה בלא כוונה למ"ד מצוות צריכות כוונה, ולכא' לפ"ז ה"נ אף דציטול רבנן קיום המצוה, מ"מ לא הוי ציטול מצוה [ויתכן עוד דאף את"ל
דבגוונא דמצוה ע' ושלא בכונה חשיב מצטול עשה ממש, וכדלדידו האחרו', מ"מ הכא ציטול חכמים רק את "קיום" המצוה, דלית ליה קיום מצוה, אך
מ"מ ל"ה ציטול עשה, אך מסתברא יותר דלהנך שיטות, אחר דציטול חכמים ה"קיום", תו הוי כאוכל חוץ לסוכה].

והרי"ף (ד' א' מדפ"ו) תירץ וז"ל הלכתא צהא כבית שמאי ולא
טעמייהו דבית שמאי משום דצעין דירת קבע אלא
טעמייהו משום דגזרינן שמה ימשך אחר שולחנו עכ"ל,
ובפשוטו כוונתו דה"נ לא ציי דטעמא דבית שמאי משום
דסוכה דירת קבע צעין, לית הלכתא כבית שמאי אלא כבית הלל
(וכדס"ד בסוגין למיפסק דלא כב"ש) אך לדין טעמא דבית שמאי
לא הוי משום דירת קבע, אלא משום גזירה דשמא ימשך,
וכשיטתו דבסוכה קטנה נמי זהו טעמא דבית שמאי.

והריטב"א כתב דיש לפרש ד'היינו דירה הראויה להיות צה
קבע שאין לחוש שמה ימשך ממנה אחר שולחנו וחד
טעמא הוא עם מאי דאמר רבא גזירה שמה ימשך אלא ששינה
בלשונו, ויעוין עוד במאירי ד'זו אינה מדין תורת קבע לגמרי
אלא מן הדומה לה' (ויעוין עוד לעיל ד' הרי"ף והריטב"א).

ובעה"מ (סס) תירץ כשיטתו דטעמא דשמא ימשך הוי דוקא
בסוכה גדולה, אך בסוכה קטנה טעמא משום קבע,
ולפ"ז קשה היאך קי"ל כבית שמאי, והא קי"ל דסוכה דירת
עראי צעין, וכתב צעה"מ ד"יש לקציעות סוכה דרכים רבים'
ונהי דלענין קבע דד' אמות וקבע דלילתה מרובה מחמת דפנות
וכו' קי"ל דלא צעין, מ"מ הך קבע דשיעור ראשו ורובו שולחנו
צעין אף לדין, וכ"כ הריטב"א בסוגין וז"ל דאפשר דאע"ג
דצעין דירת עראי, במילי אחרונה צעין קציעותא קצת שתהא
מחזקת ראשו ורובו ושולחנו דאי לא דירה סרוחה היא עכ"ל
וכ"ה בר"ן (יג' א' מדפה"ר) וכ"כ המאירי וז"ל עם מה שפסקנו
דירת עראי צעין לא כל הקציעות שוות כו' ובית שמאי סוצרים
כן בכל מקום שהעראי שלו אין עליו שם דירה והם סוצרים שכל
שאינה בשיעור שצעה על שצעה אינה דירה כלל ואפילו שם
עראי אין כאן כדי להכשיר עכ"ל.

ואע"ג דקי"ל דלית הלכתא כשיטה, משמע מדברי בעל המאור
דהיינו דוקא היכא דכולן שוין ממש, אך הכא כיון דאינו

אך אינו מוכרח, דיל"פ לחכמים צדיעצד לא נפיק ידי חובתו מדרבנן, דמדרבנן השיב דציטול מנות ק"ש, משא"כ לרבן גמליאל אף מדרבנן חשיב דקיים מנות ק"ש, אלא דעבר על הדין להקדים ולקרומה מיד, ואיכא כמה נפק"מ וכגון לענין עוסק במצוה, לחכמים חשיב מצוה עוברת מדרבנן, ולכמה שיטות במצוה עוברת ליכא פטור דעוסק במצוה, משא"כ לר"ג דהוי דין לכתחילה להקדים אך אף מדרבנן ל"ה מצוה עוברת, איכא פטור דעוסק במצוה [וכן נראה לכאורה מהמשך דבריו דין היכא דעבר חרות האם מחויב לקרוא, דיי"א דקורא בלא ברכות כיון דמחויב מה"ת, אך מסיק התם דיש כח ביד חכמים לפטרו כשם דפטרו לולב שבת וסדין צ'יזית 'שיכולין חכמים לפטרו ממנות עשה כל זמן שעושין כן משום סייג או משום קיום המצוה עצמה', ומשמע דאף דכבר ביאר דלרבנן אף צדיעצד לא נפיק ידי חובתו, מ"מ דן האם מחויב או דפטרוהו, ואף למאי דמסיק דפטרוהו ליכא הכרח דאם יקרא לא קיים ויעו"ש צ"כ"ד] ויעוין בקוה"ע (סי' סט סק"ז).

מדאורייתא לא נפיק, דכל דאיכא חששא דשמא ימשך הוי כדירה סרוחה, ואף בסוכה גדולה מ"מ חסר צמעשה הישיבה (יעוין לעיל בארוך) ואף דצריש דצריהם נקטי תוס' דבסוכה גדולה הלכה כצית הלל, אך למסקנתם השתא י"ל דמודו דאף בסוכה גדולה הלכה כצית שמאי (וכמ"ש המהרש"א) וכ"ז דחוק טובא, ועוד דמצוה דצרי תוס' דכמו"כ צמי שקרא קריאת שמע והטוה כדצרי בית שמאי לא נפיק מדאורייתא, והתם ל"ש כל הנך דרכים (מלצד טעמא דמצוה"ע).

אך לכאורה צפשוטו ביאור דצרי תוס' [ויעוין בקוה"ע (סי' סט)] דהנה קי"ל (יצמות ז) דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשוא"ת, ואיכא מ"ד דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת אף בקום ועשה, והנה האחרו' לנו בגדר הך דינא, האם כח חכמים לקבוע עיקר הדין או דהוי היתר בעלמא לגברא לעבור, וכגון צסדין צ'יזית דפטרוהו חכמים, האם צאמת השתא ליכא צוה חיוב צ'יזית אף מן התורה, או דילמא ע"ס החיוב דאורייתא לא פקע, אלא דמכח תקנת חכמים רשאי הגבירא שלא להטיל צו צ'יזית, וכן למ"ד יש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה, כשהתירו איסור אשת איש, האם גדר הדין דכחם לשנות עיקר הדין והשתא צאמת נעשית פנויה, או דילמא הוי היתר לגבירא¹.

שיטת הריטב"א והר"ן - הריטב"א לקמן (כה א) פליג ע"ד תוס', וכתב צפשיטות דמדאורייתא ודאי נפיק ידי חובתו ולישנא דלא קיימת מצוה סוכה מימין לאו דוקא, וז"ל הא דתנן אמרו לו אם כן היית נוהג לא קיימת מצוה סוכה מימין לאו דוקא דהא סוכה גדולה וכשרה היא, אלא דאסרו רבנן שלא תהא שולחנו צתוך הצית גזירה שמא ימשך אחר שולחנו, אלא פירושו לא קיימת מצוה סוכה כראוי וכרצון חכמים, ודכוותה צפרק ערבי פסחים (קט"ז) מי שלא אמר שלשה דברים אלו צפסח לא ילא ידי חובתו, שפירושו שלא קיים מצוה כראוי אבל ודאי אינו מעכב, וכן רבים עכ"ל, וכ"כ הר"ן שם וז"ל לאו דוקא דהא מדרבנן הוא דמיתסר שמא ימשך אחר שולחנו אלא הכי קאמר לא קיימת מצוה סוכה כראוי וכרצון חכמים כו', וכ"כ הר"ן צפסחים שם (כה צ מדפה"ר) יעו"ש.

והנה האחרו' צידדו דצוה גופא פליגי אמוראי אי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה אף בקום ועשה, דמאן דסבר דיש כח ביד חכמים לעקור אף בקו"ע, ס"ל דכחם לשנות עיקר הדין, וממילא ליכא חילוק בין שוא"ת ובין קו"ע, אך לדין דאין כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת אלא צשוא"ת ולא בקו"ע, היינו משום דלדין אין כח ביד חכמים לשנות עיקר הדין, אלא דהוי היתר לגבירא גרידא, והא הוי רק צשוא"ת [והאחרו' צידדו עוד דגדר הדין מכח הסתירה בין דין חכמים לבין דין התורה, דממילא אמרינן דשוא"ת עדיף].

ביאור שיטת תוס' - האחרו' נחצטו דצרי תוס', דאחר דמדרבנן אסרו לישב כששולחנו חוץ לסוכה, אף מדאורייתא לא קיים מצוה סוכה, דהיאך מצו חכמים לעקור את קיום המצוה מדאורייתא, ויש שדחקו צוה דהוי משום מצוה הצאה צעצירה, או דהוי מכח הפקר צ"ד הפקר, אך נתקשו דהא קי"ל דסוכה שאלוה כשרה, ויש שדחקו דה"נ ובית שמאי צצרי כר"א (דאיהו שמותי מתלמידי בית שמאי) דסוכה שאלוה פסולה, ועוד נדחקו טובא צוה. והערלב"נ נדחק דכוונת תוס' דהכא

אך מדצרי תוס' צכ"ד (יצמות פה א, פט ב, נזיר מג ב, ע"ז יג א) מצוה דאף לדין היכא דאיכא טעם ופנים לדבר יש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת אף בקום ועשה, דעיקר החילוק בין קו"ע לשוא"ת דקום ועשה חשיב עקירה ושוא"ת לא חשיב עקירה, וכלישנא דגמ' (יצמות ז) שצ ואל תעשה לא מיעקר הו"א, וה"ה היכא דאיכא טעם ופנים לדבר לא חשיבא עקירה.

¹ מיהו גציןאמנות עד מיתה, דמצוה צגמ' דלמ"ד יש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בקו"ע הוי מהאי טעמא, אף אי גדר הדין דשינו חכמים ע"ס הדין, אין הגדר דשינו הדין להפקיע האישות ולדונה כפנויה, אלא שינו את גדרי העדות, והשתא חייל דין נאמנות מדאורייתא, וממילא רשאי לסמוך אהך נאמנות, אך אי כלפי שמיא גליא דבעלה חי, לא פקעה ע"ס האישות, ומשא"כ אי נימא דאין צכחם כלל לשנות הדין אלא הוי היתר לגבירא גרידא, לא חייל דין נאמנות לעד, אלא מכח היתר חכמים מותר לגבירא להכנס לספק איסור אשת איש בלא דין נאמנות ואכמ"ל.

ולקמן (ה) מצואר לרצוי דשיעור סוכה ד' אמות על ד' אמות, צסוכה עגולה צעינן דיהא כדי לרצע צסוכה ריצוע דע"ד ולא מנרפינן מורשא דקרנתא לשיעור דע"ד, ויעוין צראשון לציון סס.

ומן המעקה - ומצואר צגמ' (לק' ע"צ) דטעמא משום דבית כתיב גצי מעקה והא לאו בית הוא, וכן מצואר צצ"ק (נא א) גצי בית שאין צתוכו עשרה דאף אי יש צצט צפחות מי' מ"מ ליכא חיוב מעקה כיון דלאו בית הוא (והר"מ רפ"א מרוחא השמיט האי דינא אף דהנריך ד"א ויעוין צמאירי צ"ק סס) ועמדו האחרו' דהא צספרי (כי תנא יט) דרשינן אין לי אלא גג מנין לרצות צורות שיחין ומערות כו' וכ"פ הרמב"ם (פ"א מהל' רוחא ושמירת נפש ה"ד) ומאיר גרע בית שאין צו ד' אמות על ד' אמות מצורות שיחין ומערות, והנני צ"צ סס תירץ דשאני בית שאין צו דע"ד דלמסתר קאי (כדלקמן ע"צ) וליכא חשש תקלה צזמן מועט"א [וכעי"ז כחצו האחרו' צישוצ קושית הערוך לנר צסמוך אהא דאינו נחלט צצתי ערי חומה, והא צערכין (לצ א) ת"ר בית אין לי אלא בית מנין לרצות צתי צדים וצתי מרחצאות ומגדלות ושוצכין וצורות ושיחין ומערות ת"ל אשר צעיר, ומי' האחרו' דשאני בית פחות מד' אמות דלמסתר קאי].

ועוד מי' הנני צ"צ סס דתרי דיני איכא, חדא מצות מעקה כדכתיב "ועשית מעקה לגגך" ועוד לאו ד"ל לא תשים דמים צביתך", ומצות מעקה תליא צגדרי בית דוקא, אך לאו דלא תשים דמים צביתך הוי צכל מילי, אלא דהך לאו הוי דוקא היכא דמשתמש סס דאיכא חשש סכנה, אך מצות מעקה הויא צכל גוונא, ואף היכא דאינו משתמש, אך לזה צעינן גדרי בית דוקא [והנה צביאור הלכה (סי' תקמ ס"א) כתב צשם הריטב"א צמו"ק (יא א) דצגג שאין משתמשין ליכא אף מצות מעקה, אולם יעו"ש צד' הריטב"א שכתב וז"ל מתני' צגג שאינו חייב צמעקה אלא שהוא רוצה לעשות משום שימור ולפיכך עושה צשינוי, ולגג דלא רגילי ציה סגי צשלשה ומרפסת דרגילי צה צריך עשרה עכ"ל, הרי דלא נקיט הא דלא רגילי ציה לצא טעם הפטור ממעקה אלא לצאר אמאי סגי ליה צשלשה (כדתני צירושלמי סס) וכבר העיר צזה החזו"א (יו"ד סי' ריד לדף קלה, חו"מ ליקוטים סי"ח) ע"ד צביאור הלכה, אלא דמ"מ כתב החזו"א דלקושטא דמילתא נראה דצמקום שאין משתמשין צו ליכא אף מצות מעקה

ומצתה יש לומר דלכו"ע כל היכא דלא הוי עקירה צכח חכמים לשנות ע"ס הדין, וה"נ צכח חכמים לקצוע דהיכא דשולחנו חוץ לסוכה ליכא קיום מצות סוכה כלל, וממילא אף מדאורייתא לית ליה קיום מצות סוכה.

בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות פטור מן המזוזה ומן המעקה - כתב הרמב"ם (פ"ו ממזוזה ה"צ) וז"ל בית שאין לו ארבע אמות על ארבע אמות פטור מן המזוזה, ואם יש צו כדי לרצע ארבע אמות על ארבע אמות צשוה אף על פי שהוא עגול או צעל חמש זויות ואין צריך לומר שאם היה ארכו יתר על רחבו הואיל ויש צו לרצע ארבע אמות על ארבע אמות חייב צמזוזה עכ"ל, והרא"ש (הל' מזוזה סי' עז) פירש דברי הרמב"ם דלא צעינן דוקא ד' אמות אורך על ד' אמות רוחב, וסגי דיש צשטחו כדי לרצע דע"ד אמות, ופירש כן סוף לשון הרמב"ם 'אם היה ארכו יתר על רחבו הואיל ויש צו כדי לרצע' כו', וכן נקט הכס"מ (סס וצ"י יו"ד סי' רפו) צדעת הרמב"ם וכ"פ דדינא צשו"ע (יו"ד סס סי"ג), וכן נקטו המהרל"ב"ח (סי' קי) והצ"ח (סי' תרלד) והמג"א (סי' שסו סק"ו וסי' תרלד סק"א) והחמד משה (סי' תרלד סס) וכמה אחרו' צכוונת הרמב"ם, וכן נראה מדברי הרי"א צצפסקיו (הל' מזוזה ס"ק נה) וז"ל נראה צעיניי שאם היה ארוך וקצר ויש צו [כשיעור] ארבע אמות על ארבע אמות חייב עכ"ל [ויעוין צרצנו ירוחם (נכ"א ח"ה דקע"ט) דהוא הדין לענין מעקה תלי צנידון זה, וכן מצואר צמהרל"ב"ח (סס) וצראשון לציון (צסוגין) דהוא הדין לכל שאר דיני צברייתא].

אך הרא"ש סס פליג דצעינן דוקא ד' אמות על ד' אמות, דלא חזי לדירה צענין אחר, וכן נקט צפשיטות הרשב"א צצבא צתרא (יא א) וכן נקטו הט"ו (סי' תרלד סק"צ) והמרצבת המשנה (הל' מזוזה סס) והקרן אורה (מנחות לד א) ועוד אף צדעת הרמב"ם, וכדמשמע מריש לשון הרמב"ם דצעינן דיהא צו כדי לרצע ארבע אמות על ארבע אמות צשוה, ואשמעינן הרמב"ם רק דלא צעינן מרובע דוקא כלענין נגעים, ומה דסיים הרמב"ם ואין צריך לומר אם היה ארכו יותר על רחבו, היינו דכיון דאף עגול חייב אף דלית ליה זויות כלל, כ"ש ארכו יתר על רחבו דאית ליה זויות ורק דאינו מרובע, אך מ"מ צעינן ד' אמות על ד' אמות צשוה, וכן נקט החזו"א (או"ח סי' קי סקכ"ח ויו"ד סי' קסט סק"ה) יעו"ש.

¹ ונחלקו האחרו' מהו שיעור הרוחב דצעינן, אי ז' טפחים כשיעור דירת עראי דסוכה [ולפ"ז מיושב הא דגצי סוכה מודה הרמב"ם (פ"ד מסוכה ה"ז) דצעינן זע"ז ממש ולא סגי צכדי לרצע] או דסגי צו' טפחים כדי שיעור ישיבת האדם (דטפח הנוסף צסוכה לשולחנו) או דסגי אף צד' טפחים כרשויות שבת.

² ויעו"ש דהוסף דהא דמרצינן צורות היינו היכא דאיכא בית והן מתשמישי הבית, ואף הא דמרצינן מ"ל לא תשים דמים צביתך" שלא יגדל כלצ רע צחוץ ציתו ולא יעמיד סולם רעוע צחוץ ציתו (צ"ק טו צ, מו א) הך צחוץ ציתו דוקא, דהך איסורא הוי דוקא היכא דהוו מתשמישי הבית.

תשים דמים, ואה"נ יש לומר דאף צבית שאין בו דע"ד נהי דלית ציה עשה דמעקה ופטור ממעקה י' טפחים, אך חייב צמחילת ג' טפחים משום לאו דלא תשים דמים, אולם שיטת הרמב"ם (פי"א מרואה"ד) דאף בצורות בעינן מחילת י' טפחים [וכי"ס הרמב"ם וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה שנאמר השמר לך ושמור נפשך, ואם לא הסיר והניח המכשולות המציאין לידי סכנה ציטל מצות עשה ועבר על לא תשים דמים עכ"ל, ויתכן דכוונת הרמב"ם דהשמר לך ושמור נפשך מגלה דעשה דמעקה נהג בכל מיילי דסכנה, וכן מקלל עצמו דנתרבה מהך קרא (שזועות לו א, רמב"ם פכ"ו מסנהדרין ה"ג) משמע דמתרין בו משום לא תקלל (וע' ספר המצוות לאוין שיו) וע"כ דהוי גילוי מילתא בעלמא דקללת עצמו בכלל הך לאו, וה"נ הוי גילוי דהוא בכלל עשה דמעקה, ולהכי הוי עשה גרידא ולא הוי לאו ואכמ"ל].

יעו"ש [ועוין ביראים (מ' רלד) ויעוין בס' משנת אליהו (סי' ד' ובמילואים שם) דהאריך.

ובס' עמק ברכה (על' חוה"מ סי' ו') תירץ דצבית ליכא סכנה גמורה דדרך העולה לגג לזוהר, וחיוצ מעקה צבית הוי חיוצ מחודש והך חיוצא נתחדש צבית דוקא, ובזה בעינן תנאי בית, וכ"כ החזו"א (שם) וז"ל ונראה דכל גג אינו בכלל המכשולות שאין היזיקו מצוי כל כך שהעומד על הגג זכור בטבעו להזהר וגם הוא מנהגו של עולם וכמו שמותר לעלות באילן ומותר לעלות לצנות הגגין והעליות בלא מעקה סביביו כו' אלא שבגג בית דירה חדשה תורה מצות מעקה ולהקפיד על סכנת הנופל ובה צריכים לתנאי בית עכ"ל.

עוד כתב החזו"א (שם סק"ג) דלשיטת הסמ"ג (עשין עט) דבצורות שיחין ומערות סגי דמעקה ג' טפחים משא"כ צבית בעינן מחילת י' טפחים² יש לומר דנתרבו רק ללאו דלא

² וז"ל יש לשאול מה ראו חכמים לרבות צורות שיחין ומערות ולמעט צית שער ואכסדרא ומרפסת הלא בשניהן אין בהן צית דירה כו' בית שער ואכסדרא ושיחין ומערות אף על גב דתרווייהו לאו בני דירה נינהו כיון דרגילים להשתמש בצורות שיחין ומערות קיימי בלא תשים דמים צביתך צבית שיש בו דירה מה שאין כן צבית שאין בו דירה שער ואכסדרא שאין רגילין להשתמש בהן, ותניא צית שאין בו ד' על ד' אמות פטור מן המעקה עכ"ל.

³ ופי" ד' הספרי (כי תנא שם) כמה הוא מקום מעגלו שלשה טפחים וצבית גבהו עשרה, ויעוין בחזו"א (שם) דגדר הך שיעור עשרה היינו מדין שיעור מחילת דעלמא דבעינן עשרה טפחים דמעקה שבתורה מתפרש מחילתה וסתם מחילתה עשרה טפחים [ומ"מ נראה פשוט לכאן] דצמחילתה תלויה וכיו"צ, כל דנסחלקה הסכנה פקע חיוצ מעקה, אלא דיתכן דלא קיים בזה העשה ונפק"מ לענין ברכה].